

Per transport f 3 125 000 f	2 477 440	
van rivierovergangen en opneming van troepen:		
Voortzetting van den bouw van sperforten bij Zutphen en Zwolle.	60 000	
Artikel 8. Als voren, betrekking hebbende op de stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak:		
Verbetering der positie van Willemstad	100 000	
Artikel 9. Als voren, betrekking hebbende op de stelling van de monden der Maas en van het Haringvliet:		
1°. Aanleggen van een fort aan den Nieuwen Maasmond f 150 000		
2°. Verbeteren der vesting Hellevoetsluis en van de inundatiemiddelen in het land van Voorne	80 000	
		230 000
Artikel 10. Aanmaak van inrigtingen tot munitieberging en verbeteren van het inwendige van tot logies bestemde gebouwen in forten.	40 000	
Artikel 11. Telegraphische verbindingen van verdedigingswerken	42 000	
Artikel 12. Doen van opmetingen, waterpassingen, grondboringen enz. in de verschillende linien en vestingen, alwaar, ingevolge de wet van 18 April 1874 (<i>Staatsblad</i> n°. 64), werken tot voltooiing van het vestingstelsel aangelegd of verbeterd moeten worden en voor welke werken in de voorgaande artikels geen gelden zijn uitgetrokken	3 000	
IIIde AFDEELING.		
Artikel 13. Onvoorziene uitgaven	82 560	
		4 222 560
Totaal f	6 700 000	

Art. II.

Tot dekking der uitgaven begrepen in de bij ARTIKEL I dezer wet vastgestelde begrooting, wordt aangewezen:

a. de som van zes millioen twee honderd duizend gulden, beschikbaar gesteld bij het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1876;

b. het vermoedelijk batig slot der rekening van ontvang en uitgaaf wegens de begrooting ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor de dienst van 1875;

c. de toevallige baten, welke gedurende het jaar 1876 uit den aanleg der vestingwerken kunnen voortvloeijen.

Art. III.

Wanneer de som, uitgetrokken voor een der onderwerpen van uitgaaf, begrepen in de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 en 12 van ARTIKEL I dezer wet, ontoereikend mogt worden bevonden, kan het ontbrekende, met inachtneming van het voorschrift van het 2de lid van art. 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), aangevuld worden door overschrijving uit den

post voor onvoorziene uitgaven, in hetzelfde artikel I voorkomende.

Art. IV.

De in den loop van het jaar 1876 opkomende behoeften, de voltooiing van het vestingstelsel betreffende, welke hare omschrijving niet vinden in de artikelen van genoemde begrooting, worden op den post voor *onvoorziene uitgaven aangewezen*.

Die uitgaven worden bij de rekening omschreven en verantwoord in zoovele posten als zij onderscheidene onderwerpen betreffen.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriele departementen, autoriteiten, collegien en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog,

[63. 3.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. De bijlage dezer behelst een overzicht van hetgeen tot uitvoering der vestingwet is gedaan, en welke werken het eerst onder handen dienen te worden genomen.

§ 2. In verband met de beginselen, ontwikkeld in § 3 van de Memorie van Toelichting, behoorende bij het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1876, is deze begrooting opgemaakt. Van daar dat er geene gelden zijn uitgetrokken voor nieuwe werken van grooten omvang in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, doch dat men zich hoofdzakelijk heeft bepaald tot het aanvragen van gelden tot het voortzetten van de werken, waarvoor in dit jaar fondsen zijn toegestaan, en verder ter verbetering van bestaande werken.

Tot verbetering van de zoo even genoemde linie wordt nu voorgesteld, behalve de verbetering van de bestaande werken, het maken van batterijen op den Hoofddijk en bij het Hemeltje, welke batterijen de Minister vermeent, dat, al mogt naderhand door een ander worden besloten, meer vooruit geschoven werken te doen aanleggen — hetgeen echter niet met zijne zienswijze zou strooken — toch niet overbodig zijn te achten; hij beschouwt ze echter thans als onmisbare schakels in de reeks van werken rondom Utrecht. Die werken zullen zijn batterijen, voorzien van *bomvrij logies en munitieberging*. Ten gevolge van het niet maken van meer vooruitgeschoven werken blijft de post aan den Gagel meer in de eerste linie, en is dus de verbetering van dat weinig beduidend werk zeer noodig geworden.

De werkzaamheden in de stelling Helder zullen zich vooreerst bepalen tot voortzetting van de verbetering der Oostbatterij en der kustbatterijen van de forten Erfprins en Kijkduin; eerst na afloop der laatstgepoemde werken is het raadzaam Kaaphoofd onder handen te nemen.

Ook zijn gelden aangevraagd voor de voortzetting van den bouw van sperforten nabij Zutphen en Zwolle. Met de werkzaamheden tot den aanleg is nog geen aanvang gemaakt. Dit heeft zijne oorzaak in de omstandigheid, dat de Minister zich met de keuze der plaatsen van zijn ambtsvoorganger niet kon vereenigen, wijl hij de voorkeur geeft aan den aanleg van forten op den regter- boven die op den linkerover voor den IJssel. Dien ten gevolge zijn andere ontwerpen gemaakt, welke nu onderzocht zullen moeten worden. De Minister hoopt echter, weldra de ontwerpen te kunnen vaststellen.

§ 3. Behalve voortzetting van werken ter verbetering van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, van de stelling van Helder en den bouw van sperforten, heeft de Minister geoordeeld ook gelden te moeten aanvragen tot verbetering der stellingen van het Hollandsch Diep en 't Volkerak, en van de monden der Maas en van het Haringvliet.

Wil men die zeegaten met eenig goed gevolg verdedigen, dan moeten de bestaande werken verbeterd worden; zoo als zij nu zijn, kan men ze geene hooge eischen stellen. Het aanhoudend verbeteren van den Nieuwen Maasmond maakt het dringend noodig, ook aldaar een verdedigingswerk te bezitten, om een vijand het binnenloopen te beletten.

Hoewel nu deze werken behooren, volgens art. 2 der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), tot die, welke in de tweede plaats in volgorde onderhanden zouden moeten worden genomen, meent de Minister hier voldoende aandacht te vinden, om, overeenkomstig de slot-alinea van het artikel, eene afwijking voor te stellen.

§ 4. Ook zijn er op de begrooting eenige gelden uitgetrokken voor verbetering van inrigtingen tot munitie-berging en van het inwendige van tot lozies bestemde gebouwen, waaraan overigens geene werkzaamheden verrigt behooven te worden.

§ 5. Verder acht de Minister het hoog noodig, dat in tijds maatregelen worden getroffen tot het verkrijgen van eene goede telegraphische verbinding tusschen de verdedigingswerken; voor het aanschaffen van eenige daartoe noodige voorwerpen worden gelden aangevraagd.

§ 6. Eindelijk is er een post gesteld voor gelden om opmetingen enz. te betalen, die men wenscht te verrigten in linien of stellingen, voor welke verbetering nu nog wel geene gelden zijn uitgetrokken, maar waardoor men later in staat wordt gesteld spoediger de ontwerpen te kunnen opmaken.

§ 7. Reeds bij § 2 van de Memorie van Toelichting van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting van 1876 is, onder verwijzing naar hetgeen in die van het jaar 1875 werd opgegeven, de groote behoefte aan artillerie-materieel aange- toond

Aangezien de beschikbare werkkraft in 's Rijks inrigtingen en in particuliere fabrieken vermoedelijk in 1876 niet meer zal kunnen leveren, is geen grooter aantal vuurmonden op de begrooting gebragt, dan in de toelichtende staat wordt vermeld, hoe wenschelijk het ook ware, dat in de behoefte, vooral aan achterlaad-vestinggeschut spoediger konde worden voorzien

Bij de voorloopige bewapening der bestaande werken moest thans op die plaatsen, waar dit geschut noodzakelijk is te achten, nog grootendeels in de defensie voorzien worden door minder krachtig werkende vuurmonden, die later voor andere versterkte punten, waar die mindere werking voldoende is, zullen worden bestemd.

Het blijkt hiernit voldoende, dat door hetgeen ten deze wordt aangevraagd, nog niet het noodige wordt verkregen, om de bewapening der batterijen van ons vestingstelsel reeds geheel op gelijke hoogte te brengen met de bestaande werken; terwijl toch niets mag worden verzuimd om de bewapening met den aanleg der defensiewerken, waarvan die bewapening het hoofddoel is, gelijken tred te doen houden.

§ 8. Zoowel van de kanonnen van 15 cm. als van die van 12 cm. L. en 8,7 cm., waarvoor gelden worden aangevraagd, is één vuurmond ter beproeving aangeschaft. Deze proeven, reeds gedeeltelijk aangevangen, hebben echter niet zoozeer ten doel de deugdelijkheid dier vuurmonden te onderzoeken, wijl hieromtrent voldoende vertrouwbare gegevens zijn verkregen, maar hoofdzakelijk om na te gaan welke wijzigingen, met het oog op onze toestanden, eventueel wenschelijk mogten blijken, ten einde daarop bij de definitieve bestelling te kunnen letten. Dit neemt echter niet weg, dat, indien bij de proeven mogt blijken,

dat zij niet in alle opzichten aan de gegronde verwachting voldeden, niet tot de aanschaffing zal worden overgegaan vóór dat voldoende waarborgen zijn verkregen voor de deugdelijkheid van het te bestellen geschut. De dringende behoefte maakt elk onnoodig uitstel onverantwoordelijk, doch mag niet leiden tot overhaaste aanschaffing.

§ 9. Voor de kustdefensie wordt op enkele batterijen tegen over zwaar gepantserde schepen nog krachtiger en meer ver reikende werking vereischt, dan met de kanons van 24 cm. kan worden verkregen. Eenige stukken van 30 cm. zullen daarom in de kustbewapening moeten worden opgeuomen.

Dit geeft aanleiding tot de aanvraag voor de aanschaffing van een zoodanig kanon, ter beproeving in den zin als hiervoren ten aanzien van het vesting-geschut is gezegd.

§ 10. Hoewel de pogingen, die in het buitenland worden aangewend, om het brons harder te maken en grooter weerstandsvermogen te geven, alle aandacht verdienen, en dan ook met de meeste belangstelling worden gevolgd en nagegaan, zoo leveren de proeven, die daaromtrent in Oostenrijk worden genomen, nog niet voldoende waarborg op, om van invloed te kunnen zijn op de aanvraag voor geschut op deze begrooting.

§ 11. Het torpedo-wezen is thans uitsluitend onder het Departement van Oorlog, voor zoo verre de *defensive* torpedo's betreft, dat zijn de zoodanigen, die onafscheidelijk zijn verbonden aan de forten en batterijen, tot verdediging van de zeegaten en vaarwaters bestemd, en waarvoor het wenschelijk wordt geacht, met kracht tot de aanschaffing van het benodigde over te gaan.

Hoewel de Minister van gevoelen is, dat de morele uitwerking, die torpedo's te weeg brengen, — het noodzaken van den vijand om met groote voorzigtigheid en langzaam in zijne operatien te werk te gaan, als hij weet, dat torpedo's in de vaarwaters kunnen aanwezig zijn, — vooral veel waard is, en het dus zeer nuttig zoude zijn zoo spoedig mogelijk het benodigde aan te schaffen, zoo hebben toch verschillende overwegingen, — onder andere de onzekerheid, die alsnog bestaat omtrent de vraag, of het ontstekingsmiddel, dat in stil water uitmuntend is bevonden, ook in water, waar nu en dan zee staat, zal vol- doen, — er toe geleid, slechts eene betrekkelijk geringe som onder de raming van uitgaven voor 1876 te brengen.

§ 12. De middelen zijn aldus te berekenen:

Op het VIIste hoofdstuk van 1875 is voor de voltooiing van het vestingstelsel toegestaan. . . f 3 000 000

De uitgaven zullen vermoedelijk niet hooger zijn dan 2 500 000

Aldus vermoedelijk batig slot van de dienst van 1875 f 500,000

De bijdrage ter bestrijding der uitgaven voor de dienst 1876 voor te dragen 6 200,000

De middelen voor 1876 dus f 6 700 000

Tot dat bedrag zijn de uitgaven geraamd.

De Minister van Oorlog,
ENDERLEIN.